Бюджетний барометр №5 (травень 2021 року)

Ключові висновки:

(1) Наприкінці квітня депутати внесли зміни до закону про держбюджет, збільшивши як доходи, так і видатки бюджету. Відповідно до цих змін, у травні Мінфін переглянув бюджетний розпис та відчутно підвищив місячний план податкових надходжень до бюджету. Втім, податкова та митниця змогли перевиконати навіть такий збільшений план.

(2) Вперше з початку року не виконано план з надходжень до спеціального фонду державного бюджету - але це невиконання є радше ситуативним і, ймовірно, буде виправлено у наступні місяці.

(3) Також парламент збільшив граничний обсяг державного боргу, аби Мінфін зміг випустити ОВДП додатково на 20 млрд грн і за їхній рахунок поповнити статутний капітал новоствореної Української фінансово-житлової компанії, яка має перебрати на себе функції Державної іпотечної установи.

(4) План видатків далі виконується із затримкою, особливо - фінансування бюджетних програм МОЗ та Міноборони.

(5) Окремою проблемою для бюджетної стійкості стає ситуація з трьома фондами загальнообов'язкового державного страхування - Пенсійним, Фондом з безробіття, та Фондом соціального захисту. Через низку законодавчих змін, що призвели до зменшення надходжень до цих фондів та водночас зростання їхніх видатків, усі три фонди відчувають нестачу коштів на виконання власних функцій.

Деталі:

(1) У травні Мінфін відкоригував розпис бюджетних надходжень згідно з квітневими змінами до держбюджету ухваленими Верховною Радою. Зокрема, підвищено план податкових надходжень до бюджету та зменшено план трансферту прибутку Нацбанку.

Наприкінці квітня Верховна Рада ухвалила суттєві зміни до Закону про державний бюджет. Спочатку ці зміни планувались виключно з метою надання Урядові права збільшити обсяг запозичень для поповнення статутного капіталу новоствореної Української фінансово-житлової компанії (детальніше читайте нижче) та відповідного збільшення граничних обсягів державного боргу та бюджетного дефіциту у 2021 році.

Але до другого читання парламентарі доповнили проект закону значною кількістю норм, що призвело до збільшення також дохідної та видаткової частин бюджету.

План доходів збільшили на 13,5 млрд грн (+1,2%) за рахунок збільшення надходжень за загальним фондом (за спеціальним фондом змін не відбулось) (**табл. 1**).

Податкові надходження збільшено на 20 млрд грн (+2,1%) за рахунок підвищення плану з податку на прибуток підприємств (+3,8%), внутрішнього ПДВ (+3,1%), імпортного ПДВ (+3,2%), мита (ввізне +4,0%, вивізне +28,7%). Таке збільшення виглядає логічним з огляду на стабільне з початку року перевиконання надходжень, які контролюють Державна податкова та митна служби.

Водночас зменшено план надходжень від внутрішнього акцизу (на 1,3 млрд грн або 1,6%). Це також виглядає логічним з огляду на те, що з січня по березень план надходжень від цього податку недовиконувався (хоча у квітні ситуація дещо покращилась), і станом на кінець квітня недобір становив 1,9 млрд грн.

Також у бік зменшення (на -6,5 млрд, або на 4,6%) відкориговано план неподаткових надходжень. Зокрема зменшено плановий обсяг трансферту прибутку Національного банку до бюджету з 33 млрд грн до 24,4 млрд грн. Нагадаємо: при плануванні бюджету-2021 Нацбанк та Мінфін розійшлись у своєму прогнозі обсягу прибутку Нацбанку у 2020 році, частину якого Нацбанк має перерахувати до держбюджету. Зрештою прогноз НБУ виявився точнішим. Як наслідок, він перерахував до бюджету саме 24,4 млрд грн, а не закладені до первісного плану Державного бюджету 33 млрд грн.

Таблиця 1: Зміни плану доходів державного бюджету на 2021 рік, млрд грн

Найменування згідно з класифікацією доходів бюджету	Первісний план		Оновлений план		Різниця, млрд грн		Різниця, %	
	Всього	Загальний фонд	Всього	Загальний фонд	Всього	Загальний фонд	Всього	Загальний фонд
Разом доходів:	1084,0	959,9	1097,5	973,4	13,5	13,5	1,2	1,4
Всього доходів (без урахування міжбюджетних трансфертів)	1073,6	949,5	1087,2	963,0	13,5	13,5	1,3	1,4
Податкові надходження	929,5	861,6	949,5	881,6	20,0	20,0	2,1	2,3
Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості	245,3	245,3	249,4	249,4	4,1	4,1	1,7	1,7

Податок на прибуток підприємств	107,7	107,7	111,8	111,8	4,1	4,1	3,8	3,8
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	40,6	40,1	41,6	41,1	1,0	1,0	2,5	2,5
Рентна плата за користування надрами загальнодержавного значення	34,2	34,2	35,2	35,2	1,0	1,0	2,9	2,9
Рентна плата за користування надрами для видобування залізних руд	2,4	2,4	3,4	3,4	1,0	1,0	41,2	41,2
Внутрішні податки на товари та послуги	607,3	549,4	620,8	562,9	13,5	13,5	2,2	2,5
Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	83,1	73,2	81,8	71,9	-1,3	-1,3	-1,6	-1,8
Лікеро-горілчана продукція	6,3	6,3	5,7	5,7	-0,6	-0,6	-9,5	-9,5
Виноробна продукція, для виробництва якої не використовується спирт етиловий	1,7	1,7	1,5	1,5	-0,2	-0,2	-11,8	-11,8
Пиво	5,1	5,1	4,6	4,6	-0,5	-0,5	-9,8	-9,8
Податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування	136,0	136,0	140,2	140,2	4,2	4,2	3,1	3,1
Податок на додану вартість з ввезених на митну територію України товарів	332,5	332,5	343,1	343,1	10,6	10,6	3,2	3,2
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	32,5	24,0	33,9	25,4	1,4	1,4	4,3	5,8
Ввізне мито	32,2	23,7	33,5	25,0	1,3	1,3	4,0	5,5
Вивізне мито	0,3	0,3	0,4	0,4	0,1	0,1	28,7	28,7
Неподаткові надходження	141,1	86,4	134,6	80,0	-6,5	-6,5	-4,6	-7,5
Доходи від власності та підприємницької діяльності	70,2	67,1	61,6	58,5	-8,6	-8,6	-12,2	-12,8

Кошти, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України "Про Національний банк України"	33,0	33,0	24,4	24,4	-8,6	-8,6	-26,0	-26,0
Інші неподаткові надходження	15,4	14,2	17,5	16,3	2,1	2,1	13,7	14,8
Збори на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій	9,1	9,1	11,2	11,2	2,1	2,1	23,2	23,2
Збір під час набуття права власності на легкові автомобілі	3,9	3,9	5,5	5,5	1,6	1,6	40,8	40,8
Збір з користування та надання послуг стільникового рухомого зв'язку	3,1	3,1	3,6	3,6	0,5	0,5	16,2	16,2

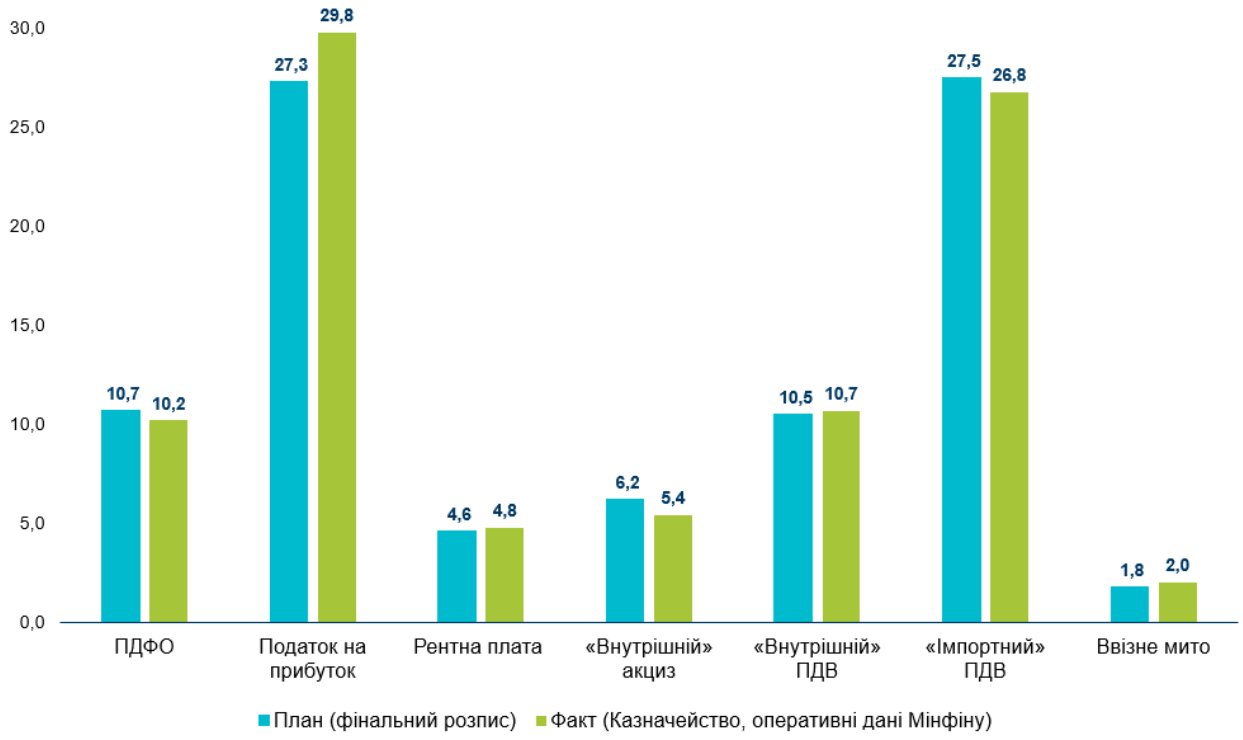
Джерело: Закон № 1434-IX "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2021 рік"

(2) Фінальний розпис травня з податкових надходжень було збільшено на 7 млрд грн. І навіть попри таке підвищення план було знову перевиконано на 2,7% (+2,8 млрд грн до фінального плану). З початку року тенденція перевиконання плану стабільно зберігається, імовірно через ліпшу економічну ситуацію в країні порівняно з минулим роком.

За платежами, які контролює ДПС, надходження становили 75,0 млрд грн або 104,8% від фінального розпису травня (+3,5 млрд грн) або 113,9% від попереднього розпису травня (+6,4 млрд грн).

Найбільше перевиконання досягнуто з податку на прибуток підприємств (29,8 млрд грн при оновленому плані 27,3 млрд грн). Нагадаємо, що 20 травня був граничний строк сплати податку на прибуток за І квартал 2021 року.

Рис. 1. Виконання оновленого плану за ключовими податками у травні 2021 року, млрд грн

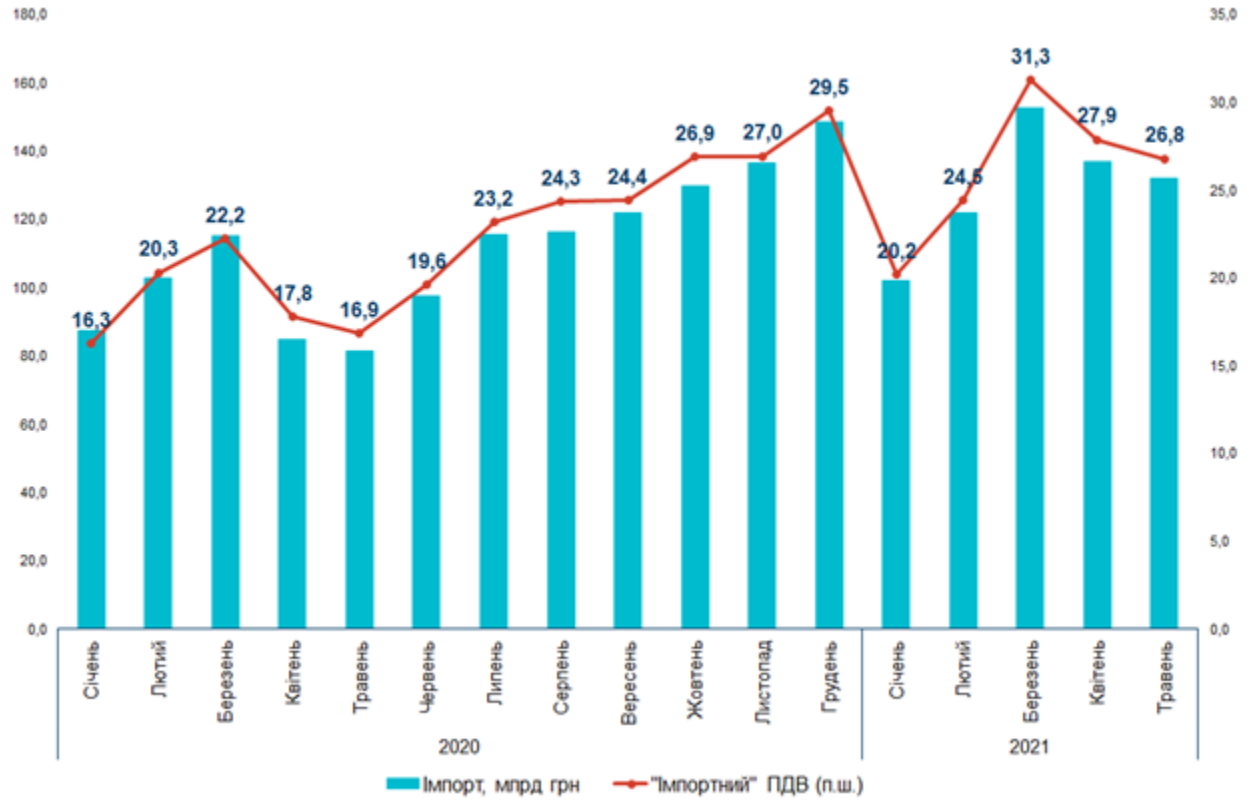

Джерело: Планові показники – фінальний розпис Державного бюджету; фактичні показники - оперативні дані Казначейства, Мінфіну

Ситуація з надходженнями від ПДВ - різноспрямована.

Надходження з імпортного ПДВ скоротились на 1,1 млрд грн порівняно з квітнем і склали 26,8 млрд грн, що на 0,7 млрд грн менше оновленого плану травня. Причиною цього є зменшення оподаткованого імпорту з 4,91 до 4,78 млрд дол. США, а також, можливо, завищені очікування. Адже початковий план травня за імпортним ПДВ становив 25,5 млрд грн і потенційно міг би бути перевиконаним на 1,3 млрд грн.

Сумарне перевиконання імпортного ПДВ за 5 місяців становить +2,0 млрд грн (з урахуванням збільшеного плану травня). А план на рік за цим податком збільшили на 10,6 млрд грн (+3,2%).

Рис. 2. Динаміка імпорту та надходжень від «імпортного» ПДВ

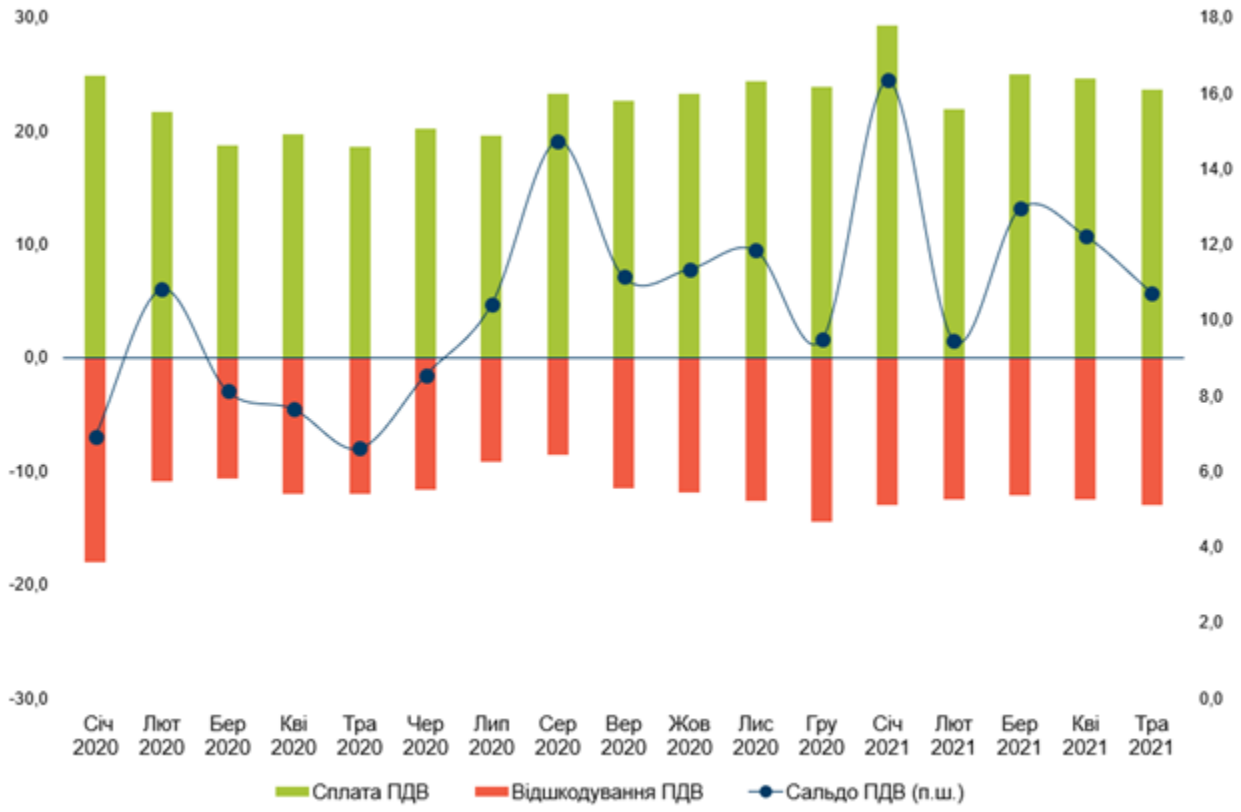

Джерело: Державна казначейська служба України, Державна митна служба України

Сальдо «внутрішнього» ПДВ (тобто валовий збір ПДВ «мінус» відшкодування) також значно звузилось – з понад 12,0 млрд грн у квітні до 10,7 млрд грн в травні. Але це все ще більше, ніж було заплановано (10,5 млрд грн).

Зниження сальдо пояснюється, по-перше, зменшенням надходжень від ПДВ з вироблених в Україні товарів та послуг (23,6 млрд грн надходжень у травні проти 24,7 млрд грн у квітні, тобто зменшення на 4,5%). По-друге, в травні виросло відшкодування ПДВ на 4,1% у порівнянні з квітнем (з 12,4 млрд грн до 12,9 млрд грн), і майже вийшло на рівень максимальних у цьому році січневих показників. Це зумовлено зростанням експорту на 2,1% (+3 млрд грн) та більшою кількістю операцій (3601 проти 3531). Середній час відшкодування становив 35 діб, що є ідентичним до показників квітня та березня, майже як і середня сума операції: 3,6 млн грн (+0,1 млн грн до показників попередніх двох місяців).

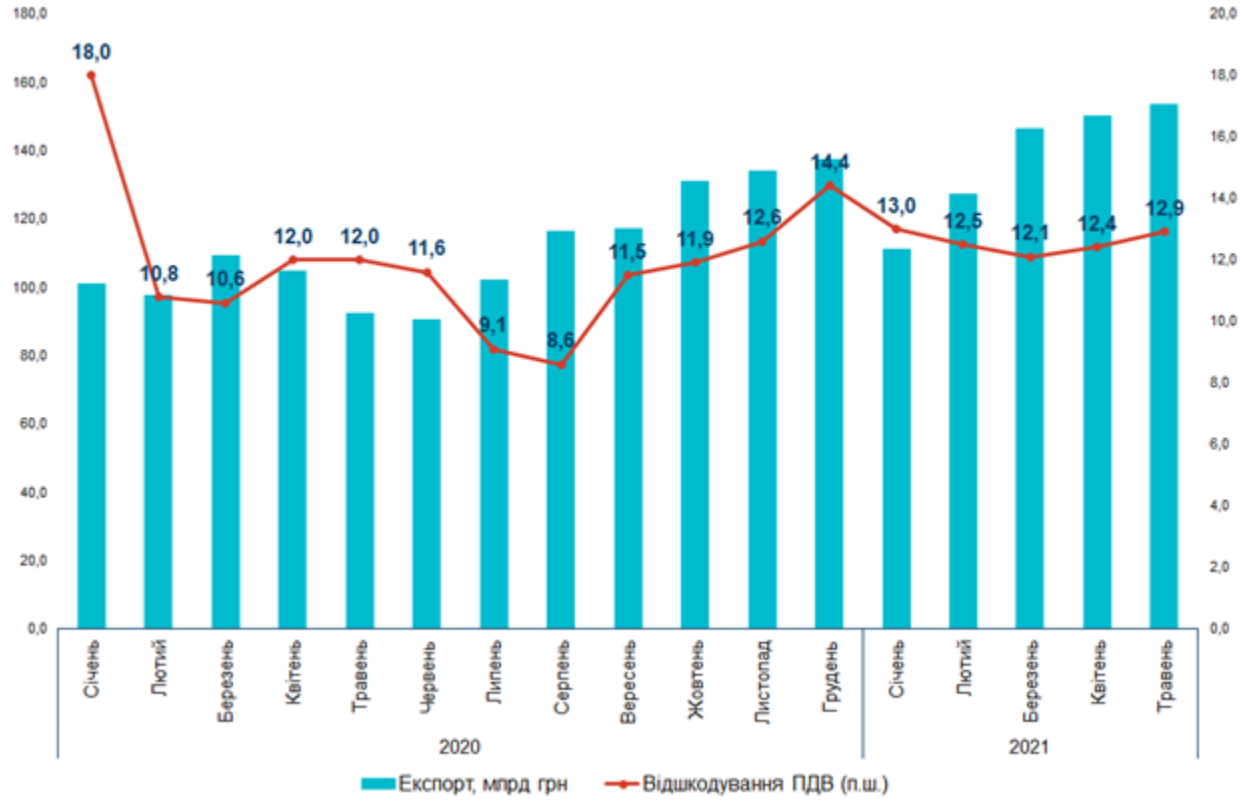
Нарешті, минулого місяця не виконано план за податком на доходи фізичних осіб (-0,5 млрд грн), який з початку 2021 року було виконано лише одного разу – у квітні. Причиною може бути спад ділової активності викликаний карантинними обмеженнями, що діяли в з початку року, в тому числі у травні, що могли негативно вплинути на ринок праці. Такий ефект не було закладено в планові показники за доходами від ПДФО.

Рис. 3. Надходження від "внутрішнього" ПДВ, млрд грн

Джерело: Державна казначейська служба України

Рис. 4. Динаміка обсягу оподаткованого експорту та відшкодування ПДВ

Джерело: Державна казначейська служба України, Державна митна служба України

(4) У травні «гаряча» ситуація розгорнулась із оподаткуванням ПДВ для аграріїв, яким з березня 2021 року Парламент запровадив знижену ставку ПДВ - 14% - на низку продуктів. Зокрема, було зареєстровано декілька законопроектів, які пропонували відновити ставку 20% на частину товарів зі «зниженої» групи, або на всі групи товарів.

Справа в тому, що товари, на які було знижено ставку ПДВ, є сировиною, і підприємства переробної галузі, які закуповують сировину, потрапили в нерівні умови оподаткування порівняно з переробниками, які працюють на власній сировині. Адже в результаті перші отримали право на менший податковий кредит внаслідок зменшення ставки ПДВ, тоді як обсяг податкового зобов'язання за проданими ними кінцевими товарами не зазнав змін. Отже, переробники були змушені підвищувати ціни на вироблену продукцію.

Ще один законопроект, навпаки, передбачав розширити дію такої зниженої ставки на харчові продукти, що мають істотну соціальну значущість.

На початку червня податковий комітет Верховної Ради рекомендував Парламенту підтримати доопрацьований законопроект, яким пропонується відновити 20% ставку ПДВ на 9 товарних груп за УКТ ЗЕД м'ясо-молочної продукції, і залишити 14% ставку ПДВ для 6 товарних груп з насіннєвої продукції. Розгляд зазначених законопроектів заплановано Парламентом на тиждень з 29 червня.

(5) Вперше з початку року не було виконано надходження за спеціальним фондом державного бюджету – 11,5 млрд грн при плані в 12,1 млрд грн. Нижчими за план були власні надходження бюджетних установ (3,2 млрд грн при плані в 3,8 млрд грн). До речі, у травні 2020 року аналогічно не було виконано план за спецфондом на 1,6 млрд грн (85,9%) скоріш за все, через запровадження карантинних обмежень. Але зазвичай надходження до спеціального фонду йдуть з перевиконанням. Скоріше за все, до кінця року плани будуть виконані, але планування на першу половину року було занадто оптимістичним.

(6) План за видатками також переглянуто в сторону збільшення.

Згідно з новим (відповідно до оновленого Закону про державний бюджет) планом річні видатки за загальним фондом у 2021 році виросли на 13,5 млрд грн за загальним фондом, і мають становити 1 197,3 млрд грн порівняно з попереднім планом 1 183,9 млрд грн.

Зростання видатків за спецфондом становило 1,5 млрд грн.

Найбільше підвищення припало на програми **Міністерства фінансів** (+7,1 млрд грн), зокрема, у зв'язку із появою нових бюджетних програм; **МОЗ** (+4,5 млрд грн) у зв'язку з підвищенням планових витрат на розвиток екстреної медичної допомоги та низки інших медичних програм; та **Мінінфраструктури (Див. Таблицю 2).**

В цілому в бюджеті з'явилось одразу 6 нових статей бюджетних витрат:

Одна програма стосується боротьби з COVID-19:

- Нова загальнодержавна програма під керівництвом Мінфіну на заходи з боротьби з COVID-19 (3 млрд грн): ця програма, ймовірно, як і минулорічна програма з Фонду з боротьби з Covid-19 буде перерозподілятись на необхідні потреби протягом року між різними розпорядниками бюджетних коштів.

Три інфраструктурні програми:

- Субвенція місцевим бюджетам на реалізацію інфраструктурних проектів та розвиток об'єктів соціально-культурної сфери (4,1 млрд грн), яка також стала програмою **Мінфіну**, хоча за логікою мала би потрапити до Мінрегіону.

- Програма розвитку метрополітену у місті Києві (відповідальний - **Мінрегіон**)
- Будівництво залізнично-автомобільного мостового переходу через Дніпро у м.Києві (з підходами) на залізничній дільниці Київ-Московський – Дарниця (0,5 млрд грн) (відповідальний - **Мінінфраструктури**)

Дві бюджетні програми, пов'язані із виконанням рішень суду:

- Виконання судових рішень на користь фізичних та юридичних осіб Державною податковою службою (0,3 млрд грн)
- Забезпечення виконання рішень суду Міністерством соціальної політики (100 млн грн).

Несуттєве зменшення відбулося за програмою виплат деяких видів допомог, компенсацій, грошового забезпечення та оплати послуг окремим категоріям населення (Мінсоцполітики), управління та керівництва ДПС, а також Міндовкілля.

Таблиця 2: Топ-15 бюджетних програм за зміною обсягу фінансування згідно зі змінами до Закону про державний бюджет на 2021 рік

Бюджетна програма	Відповідальний орган влади	Зміна обсягу фінансування, тис. грн	Фінальний плановий обсяг фінансування, тис. грн
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію інфраструктурних проектів та розвиток об'єктів соціально-культурної сфери	Міністерство фінансів	**4 100 000,00**	4 100 000,00
Реалізація програми державних гарантій медичного обслуговування населення	МОЗ	**3 250 000,00**	126 744 210,10
Заходи, пов'язані з боротьбою з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, та її наслідками	Міністерство фінансів	**3 000 000,00**	3 000 000,00
Розвиток системи екстреної медичної допомоги та модернізація і оновлення матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я	МОЗ	**893 131,70**	2 893 131,70
Будівництво залізнично-автомобільного мостового переходу через р. Дніпро у м. Києві (з підходами) на залізничній дільниці Київ-Московський – Дарниця	МІУ	**500 000,00**	500 000,00
Виконання судових рішень на користь фізичних та юридичних осіб	ДПС	**318 628,60**	318 628,60
Будівництво об'єктів загальнодержавного значення у сфері культури	Мінкульт	**300 000,00**	600 000,00

Фонд розвитку закладів загальнодержавного значення	Мінкульт	**300 000,00**	600 000,00
Здійснення законотворчої діяльності Верховної Ради України	ВР	**265 000,00**	1 560 418,50
Забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних заходів програмного характеру	МОЗ	**171 543,20**	9 645 130,60
Загальнодержавні заходи у сферах культури та мистецтв, охорони культурної спадщини, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, державної мовної політики, міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав національних меншин	Мінкульт	**160 000,00**	242 388,80
Фінансова підтримка закладів культури і мистецтва	Мінкульт	**150 000,00**	212 565,70
Спеціалізована та високоспеціалізована медична допомога, що надається загальнодержавними закладами охорони здоров'я	МОЗ	**138 746,00**	1 616 851,70
Забезпечення виконання рішень суду	Мінсоцполітики	**100 000,00**	100 000,00
Програма розвитку метрополітену у місті Києві	Мінрегіон	**100 000,00**	100 000,00

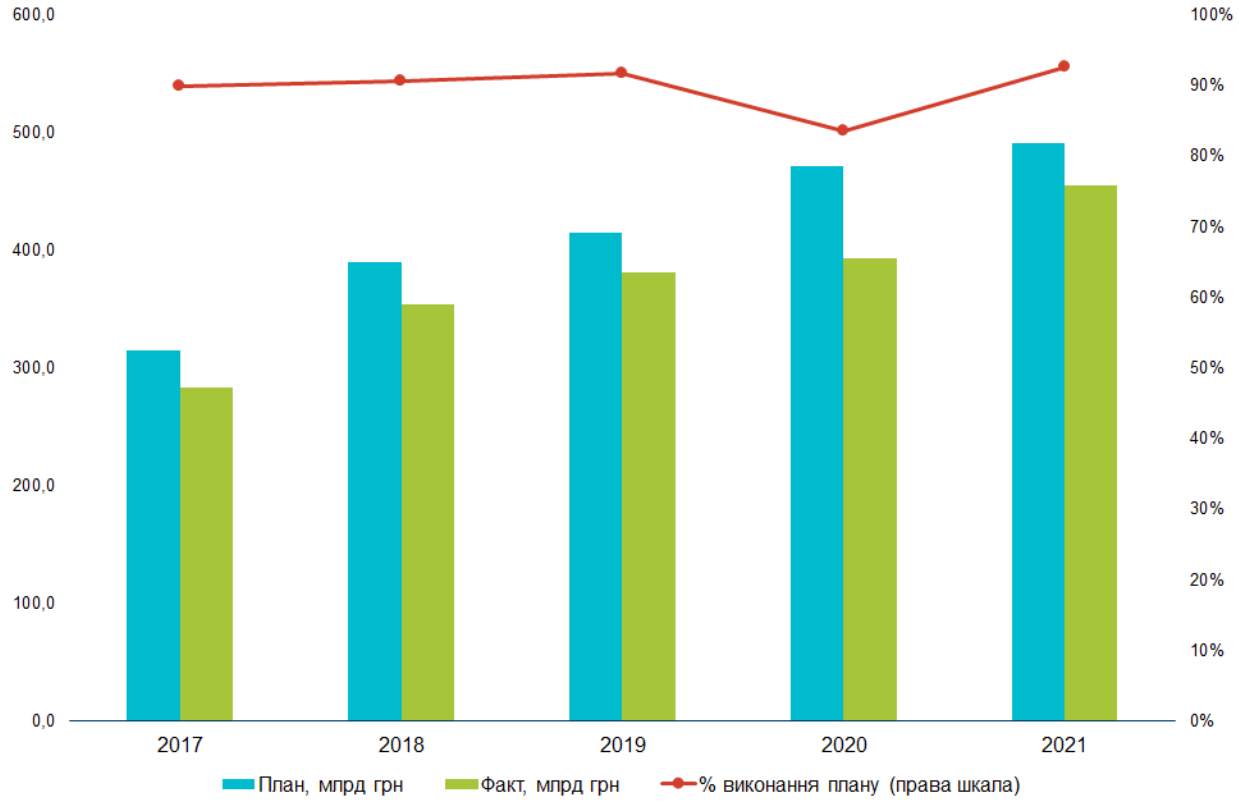
(7) Рівень виконання видатків у травні збільшився, хоча обсяг недовикористання коштів органами влади залишається суттєвим. У травні фактичні видатки державного бюджету були 110,0 млрд грн при початковому плані 106,0 млрд грн та при фінальному (переглянутому в травні) - 114,8 млрд грн. В цілому за січень-травень було проведено видатків на 454,7 млрд грн, що становить 92,6% фінального плану та 94,1% початкового плану.

З урахуванням недовиконання плану видатків у попередні місяці, загальний обсяг недофінансування видатків за перші 5 місяців року досяг 36,3 млрд грн (7,6% від плану на цей період).

Одна з ключових причин - те, що станом на кінець травня до ДКСУ все ще не надійшло 49 паспортів бюджетних програм. Тобто органи влади не зробили “домашньої роботи” з затвердження документів необхідних для початку фінансування видатків за цими 49 напрямами.

Навіть попри це ситуація з виконанням видатків у поточному році є кращою, ніж у попередні роки (**рис. 5**).

Рис. 5. Виконання плану по видатках бюджету за перші 5 місяців у 2017-2021 роках

Джерело: Державна казначейська служба України

(7) Найбільший обсяг недовиконання видатків припадає на МОЗ. За результатами січня-травня МОЗ не профінансувало видатків за загальним фондом на суму 8,4 млрд грн. Наступні за обсягами Міноборони (3,57 млрд грн) та МВС (2,56 млрд грн).

При цьому, у травні значно прискорилось використання коштів за програмою з вакцинації (КПКВК 2301270 "Проведення вакцинації населення від гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2"з Covid-19. Плановий обсяг цієї програми на 2021 рік становить 10,5 млрд грн (9,1 млрд грн за загальним фондом і 1,4 млрд грн за спеціальним фондом). За перші 5 місяців року (січень-травень) за цією програмою витратили 6,7 млрд грн (5,35 за загальним фондом і 1.4 млрд грн за спеціальним) - хоча ще в квітні за програмою було використано менше 2 млрд грн.

Також варто звернути увагу на міністерства, які найповільніше використовують передбачені їм у бюджеті кошти - тобто рівень освоєння ними коштів є вкрай низьким навіть якщо загальний обсяг фінансування є значно меншим, ніж у МОЗ чи у Міноборони. Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості за перші 5 місяців 2021 року використало 19% коштів передбачених йому за загальним фондом (недовиконання дорівнює 274 млн грн), Міністерство з розвитку громад та територій (загальнодержавні видатки та кредитування) витратило 24% (недовиконання майже 1 млрд грн).

Таблиця 3: Топ-10 бюджетних програм за рівнем невиконання плану по видатках у січні-травні, за загальним фондом, млрд грн

КПКВК	Розпорядник	Найменування згідно з бюджетною класифікацією	План на рік	План на січень-травень	Факт за січень-травень	Недовиконання плану за січень-травень, млрд грн
2301270	Міністерство охорони здоров`я України	Проведення вакцинації населення від гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2	9,10	9,10	5,35	3,75
3511380	Міністерство фінансів України (загальнодержавні видатки та кредитування)	Заходи, пов'язані з боротьбою з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, та її наслідками	3,00	3,00	0,00	3,00
2308060	Національна служба здоров'я України	Реалізація програми державних гарантій медичного обслуговування населення	120,24	51,25	49,43	1,81
2101150	Апарат Міністерства оборони України	Розвиток, закупівля, модернізація та ремонт озброєння, військової техніки, засобів та обладнання	22,70	12,19	10,53	1,67
0901010	Офіс Генерального прокурора	Здійснення прокурорської діяльності, підготовка та підвищення кваліфікації працівників органів прокуратури	11,40	4,59	2,95	1,64
2101020	Міністерство оборони України	Забезпечення діяльності Збройних Сил України, підготовка кадрів і військ, медичне забезпечення особового складу, ветеранів військової служби та членів їхніх сімей, ветеранів війни	88,15	32,60	31,35	1,25

2301400	Міністерство охорони здоров`я України	Забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних заходів програмного характеру	9,61	1,24	0,02	1,23
2761070	Міністерство розвитку громад та територій України (загальнодержавні видатки та кредитування)	Державний фонд регіонального розвитку	4,50	1,30	0,33	0,97
2501030	Апарат Міністерства соціальної політики України	Виплата деяких видів допомог, компенсацій, грошового забезпечення та оплата послуг окремим категоріям населення	67,36	25,45	24,67	0,78
1007020	Національна поліція України	Забезпечення діяльності органів та установ Національної поліції України	33,53	12,86	12,12	0,74

Джерело: Державна казначейська служба України

Таблиця 4: Топ-5 програм з "нульовим" рівнем виконання плану по видатках за загальним фондом у січні-травні 2021 року, млрд грн*

КПКВК	Розпорядник	Найменування згідно з бюджетною класифікацією	План на рік	План на січень-травень
3511380	Міністерство фінансів України (загальнодержавні видатки та кредитування)	Заходи, пов'язані з боротьбою з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, та її наслідками	3,00	3,00
2601030	Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України	Виконання державних цільових програм реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу, розроблення, освоєння і впровадження нових технологій, нарощування наявних виробничих потужностей для виготовлення продукції оборонного призначення	2,53	0,25
2301220	Міністерство охорони здоров`я України	Розвиток системи екстреної медичної допомоги та модернізація і оновлення матеріально-технічної бази закладів охорони здоров`я	2,00	0,22
2211230	Міністерство освіти і науки України (загальнодержавні видатки та кредитування)	Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти «Нова українська школа»	1,42	0,05

3107030	Державне агентство інфраструктурних проектів України	Проектування та будівництво аеродрому Міжнародного аеропорту "Дніпропетровськ"	1,40	0,13

** без урахування Резервного фонду*

Джерело: Державна казначейська служба України

(9) В травні до "витратних" планів уряду додалась нова значна стаття витрат - поповнення статуту новоствореного Укрфінжитла.

Квітневими змінами до держбюжету уряд передбачив нові витрати на фінансування новоствореної компанії "Українська фінансова житлова компанія", до якої буде доєднано збиткову Державну іпотечну установу. Укрфінжитло буде впроваджувати програму доступного житла, але не зрозуміло, чи стане воно повним правонаступником Фонду розвитку підприємництва (ФРП) у фінансуванні вже наявної наявної програми іпотеки під 7%.

Для докапіталізації Укрфінжитла Уряд випустить облігації внутрішньої державної позики на суму 20 млрд грн. Відповідно уряд збільшує державний борг та видатки на його обслуговування в майбутні роки.

Це на порядок більший обсяг коштів, ніж той, яким володіє зараз ФРП (2 млрд грн сумарно на кредитну програму "5-7-9" та за програмою "Доступна іпотека"). Станом на 14 червня ФРП видав іпотечних кредитів на загальну суму 365,3 млн грн.

Як очікують парламентарі і Мінфін, наданий Укрфінжитлу обсяг коштів дозволить в короткостроковому періоді надати громадянам близько 8 тис. іпотечних кредитів для придбання житла та придбати 12 тис. квартир для подальшої передачі їх у фінансовий лізинг.

З цікавого - Укрфінжитло одразу створено у формі приватного акціонерного товариства (для чого внесено зміни навіть до Цивільного кодексу України). Ймовірно, це зроблено для полегшення операційного управління компанією (статус ПАТ передбачає значно більш гнучку, ніж у державного підприємства чи установи, модель управління).

(10) Окремою проблемою для видатків стають фонди загальнообов'язкового державного страхування. За результатами 5 місяців всі три фонди - Пенсійний фонд, Фонд соціального страхування та Фонд страхування на випадок безробіття, - демонструють понадплановий дефіцит.

Про проблеми з виконанням бюджету Пенсійного фонду ми неодноразово писали. У травні ситуація у ПФУ дещо покращилась. Зокрема, Фонд зміг майже повністю повернути до Держказначейства тимчасові позички, які він брав протягом цього місяця на покриття розривів ліквідності - взяв позичок на 16,6 млрд грн, повернув 16,2 млрд грн. Тим не менш, станом на 1 червня 2021 року залишок непогашених позик ПФУ за 2021 рік становить уже 10,3 млрд грн.

Проблеми з виконанням бюджетів мають і два інших фонди соціального страхування. Згідно з проектом бюджету Фонду страхування на випадок безробіття (який станом на початок червня ще не було затверджено Урядом), рівень покриття видатків доходами мав бути 86%, але фактично становить лише 72%. Згідно з публічними повідомленнями Фонду соціального страхування, у першому кварталі 2021 року його непокриті надходженнями видатки досягли 1,4 млрд грн.

Такий набір проблем призводить до (1) накопичення заборгованостей фондів з виплат (як у випадку з Фондом з безробіття, де затримка виплат становить 1,2 млрд грн); (2) коли фінансування здійснюється за рахунок короткострокових позичок ЄКР - накопичення непогашених позичок перед Держказначейством; (3) потреби виділяти додаткові кошти з державного бюджету на фінансування понадпланового дефіциту цих фондів.

Зокрема, у червні Уряд здійснив 2 перекидки на фінансування фондів загальнообов'язкового державного страхування - по 400 млн грн отримали Фонд з допомоги по безробіттю (підпорядковується Мінекономіки) та Фонд соцстраху (підпорядковується Мінсоцу). Але такий обсяг фінансування не є достатнім для вирішення проблем фондів, і ймовірно, потреба у залученні додаткових коштів державного бюджету для обох фондів зберігатиметься.

Системні причини такої ситуації - недостатня якість планування бюджету Фондів, та непрораховані з точки зору впливу на їхній бюджет законодавчі зміни. Наприклад, прискорена індексація пенсій з 1 березня 2021 року; а також недоотримання у 2021 році надходжень від єдиного соціального внеску через ухвалення кількох законів[1] щодо

[1] https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/592-20#Text
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1072-20#Text

постійного чи тимчасового звільнення окремих платників ЄСВ від його сплати.

Також проблемою є непрозорість планування та виконання бюджетів цих фондів, що значно ускладнює моніторинг та аналіз ситуації з виконанням їхніх бюджетів. Зокрема, Фонд соціального страхування України не оприлюднює зведену щомісячну статистику про виконання бюджету, а бюджет Фонду з безробіття станом на початок червня ще не було затверджено Урядом.

(11) Дефіцит бюджету у травні становив лише 2 млрд грн при плані 9,2 млрд грн. Фінансування дефіциту здійснювалось за рахунок активних операцій (залишків ЄКР).

Ситуація з фінансуванням дефіциту державного бюджету у травні була гіршою, ніж очікувалось. Згідно з оновленим у травні розписом, за місяць уряд планував залучити 78,5 млрд грн з усіх джерел. Фактично ж він зміг залучити лише 22,4 млрд грн. Майже всю цю суму (20,6 млрд грн) - за рахунок внутрішніх запозичень. Ситуація з зовнішніми запозиченнями залишилася складною: при плані залучити понад 41,4 млрд грн (в еквіваленті) у травні фактично залучено лише 1,8 млрд грн.

Загальна сума травневих запозичень виявилась нижчою за обсяг коштів, які урядові потрібно було повернути протягом місяця (фактичний обсяг погашень - 28,6 млрд грн). Відповідно, чистий обсяг запозичень у травні був від'ємним.

Також у травні не було виконано план з надходжень від приватизації - замість 1 млрд грн надходжень, до бюджету надійшло трохи менше 0,2 млрд грн. Тому дедалі більше ризиків існує з приводу виконання плану цих надходжень у 2021 році (в цілому за п'ять місяців року при плані отримати від приватизації 4,5 млрд грн фактично отримано лише 0,9 млрд грн)

З урахуванням нижчого, ніж планувалось, обсягу видатків, дефіцит загального фонду державного бюджету у травні становив 2 млрд грн, тоді як оновлений план передбачав дефіцит у розмірі 9,2 млрд грн, а першопочатковий - 17,2 млрд грн.

При цьому, частина дефіциту у травні фінансувалась за рахунок активних операцій: з ЄКР було залучено 8 млрд грн при плані використовувати 39 млрд грн від запозичень для поповнення ЄКР (на 1 червня на ЄКР 23,2 млрд грн, не враховуючи валютних рахунків).

Сумарно ж з початку року план залучень боргового фінансування недовиконано на понад 58 млрд грн (192 млрд грн запозичень при плані запозичити 251 млрд грн за січень-травень).

Додатки:

Таблиця 1: План та факт з виконання державного бюджету у 2021 році, млрд грн

Показник	січень		лютий		березень		квітень		травень		
	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	Попередній план	Оновлений план	факт
Доходи, в т.ч.	***54,1***	***57,6***	***66,0***	***67,3***	***89,7***	***94,8***	***97,1***	***94,1***	***95,8***	***104,4***	***107,2***
ПДФО	8,9	8,6	10,4	10,3	10,8	10,7	11,2	11,5	10,7	10,7	10,2
Податок на прибуток	0,9	0,7	5,0	5,3	23,3	24,7	1,3	1,9	23,2	27,3	29,8
Рентна плата	2,8	3,1	4,1	4,6	2,9	3,2	3,0	3,1	3,9	4,6	4,8
«Внутрішній» акциз	3,3	3,8	4,9	4,6	5,9	4,5	5,9	6,2	6,3	6,2	5,4
«Внутрішній» ПДВ	13,4	16,3	10,5	9,5	10,6	13,0	11,0	12,2	10,3	10,5	10,7
«Імпортний» ПДВ	20,3	20,2	24,8	24,5	29,6	31,3	26,5	28,4	25,5	27,5	26,8
Ввізне мито	1,7	2,1	1,9	2,0	2,0	2,5	1,6	1,8	1,7	1,8	2,0
Видатки	***80,7***	***68,3***	***89,3***	***86,3***	***106,9***	***99,7***	***99,8***	***90,0***	***114,3***	***114,8***	***110,8***
Дефіцит*	***-26,7***	***-10,5***	***-22,6***	***-18,2***	***-17,5***	***-5,4***	***-2,3***	***4,3***	***-17,2***	***-9,2***	***-2,0***
Джерела фінансування дефіциту											
Чисті запозичення	28,0	13,3	27,9	9,6	-2,5	-11,0	-3,8	16,3	38,8	47,7	-6,2
Запозичення	*51,8*	*36,9*	*56,6*	*37,4*	*52,5*	*44,4*	*31,8*	*51,3*	*69,6*	*78,5*	*22,4*
Погашення	*-23,8*	*-23,6*	*-28,7*	*-27,8*	*-55,0*	*-55,5*	*-35,6*	*-35,0*	*-30,8*	*-30,8*	*-28,6*
Приватизація	0,4	0,2	0,4	0,1	2,4	0,2	0,3	0,1	1,0	1,0	0,2
Фінансування за активними операціями**	-1,6	-2,9	-5,6	8,5	17,7	16,3	5,8	-20,7	-22,4	-39,4	8,0

* розмір дефіциту не дорівнює арифметичній різниці між доходами та видатками, оскільки на розмір дефіциту додатково впливає обсяг надання кредитів з державного бюджету, та їх повернення

** інші джерела, в тому числі зміни обсягів депозитів, цінних паперів, що використовуються для управління ліквідністю; зміни обсягів бюджетних коштів; та фінансування за рахунок ЄКР

Джерело: звітність Державної казначейської служби України; розписи Міністерства фінансів

Таблиця 2: Динаміка надходжень "імпортного" та "внутрішнього" ПДВ та відшкодування ПДВ у 2021 році, млрд грн

Місяць	Всього (план)	Всього (факт)	Внутрішній ПДВ, сальдо (план)	Внутрішній ПДВ, сальдо (факт)	Сплата внутрішнього ПДВ	Відшкодування ПДВ	Сплата імпортного ПДВ (план)	Сплата імпортного ПДВ (факт)
Січень	33,7	36,5	13,4	16,3	29,3	-13,0	20,3	20,2
Лютий	35,3	33,9	10,5	9,5	21,9	-12,5	24,8	24,5
Березень	40,2	44,2	10,6	13,0	25,0	-12,1	29,6	31,3
Квітень	37,5	40,1	11,0	12,2	24,7	-12,4	26,5	27,9
Травень	38,0	37,6	10,5	10,7	23,6	-12,9	27,5	26,8
Червень	35,4		9,7				25,7	
Липень	37,1		10,6				26,4	
Серпень	39,7		11,8				27,9	
Вересень	39,9		11,9				28,0	
Жовтень	43,1		11,6				31,5	
Листопад	45,0		12,2				32,8	
Грудень	45,8		12,2				33,6	

Джерело: Державна казначейська служба України, фінальний розпис Мінфіну на травень 2021 р.

Автори:
Дарина Марчак, Юлія Маркуц, Богдан Корж, Дмитро Андрієнко, Анастасія Карпенко, Владислав Ієрусалімов
Центр аналізу публічних фінансів та публічного управління КШЕ

* * *

Центр аналізу публічних фінансів та публічного управління створено Київською школою економіки за підтримки Швеції.
Думки, висновки чи рекомендації належать авторам цього видання і не обов'язково відображають погляди Уряду Швеції. Відповідальність за вміст публікації несуть виключно автори видання.

Швеція Sverige